

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 24/2014 rd

Medborgarinitiativ: Svenskan som valfritt läroämne på alla utbildningsstadier (MI 2/2014 rd)

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 maj 2014 medborgarinitiativet om svenskan som valfritt läroämne på alla utbildningsstadier (Ö 2/2014 rd) till kulturutskottet för beredning. Utskottet beslutade den 3 oktober 2014 att ta upp ärendet till behandling.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- direktör Jorma Kauppinen, Utbildningsstyrelsen
- folktingssekreterare, Folktingets generalsekreterare Markus Österlund, Svenska Finlands folkting
- förbundsordförande Christer Holmlund, Finlands Svenska Lärarförbund FSL
- ordförande, förbundsordförande Cia Laine, Finlands Svenska Skolungdomsförbund (FSS) rf
- delegationsordförande Paavo Lipponen, Nätverket Svenska nu
- specialsakkunnig Olavi Arra, Undervisningssektorns Fackorganisation rf
- utbildningspolitisk expert Antti Seitamaa, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- ordförande Kari Jukarainen, Språkläraryrket i Finland SUKOL
- ordförande Tatu Koivisto, Finlands Gymnasistförbund rf

- sakkunnig, utbildningspolitik Veli-Matti Taskila, Finlands studerandekårens förbund - SAMOK rf
- gymnasielektor, suppleant i delegationen för språkändan, Sisko Harkoma, som representant för Svensklärarna i Finland rf
- styrelsemedlem, högskolepolitik Jussi Nieminen, Finlands studentkårers förbund FSF rf
- ingenjör, teknologie doktor, vice ordförande Heikki Orsila, Vapaa kielivalinta ry
- professor, doktor i samhällsvetenskaper, ordförande Ilmari Rostila, Vapaa kielivalinta ry
- juris doktor, förvaltningsdoktor, Pekka Hallberg
- professor Mikael Hidén
- docent i specialpedagogik, ped.dr Minna Törmänen, Helsingfors universitet
- professor emeritus, språkombud Erkki Pihkala, Suomalaisuuden liitto.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- undervisnings- och näringsministeriet
- Itä-Suomen koulu
- Östra Finlands universitet
- Kuokkalan koulu, Jyväskylä
- Villmanstrands stad
- Tohmajärvi kommun
- Åbo stad
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf

- distriktschef, Torneå tull Juha Heikkilä
- professor Kimmo Grönlund, Åbo Akademi.

Öppen utfrågning

Kulturutskottet ordnade den 11 november 2014 en öppen utfrågning riktad till riksdagsledamöter och massmedier. Följande sakkunniga deltog: professor emeritus, språkombud Erkki Pih-

kala, Suomalaisuuden liitto, ingenjör, teknologie doktor, vice ordförande Heikki Orsila, Vapaa kielivalinta ry, professor, doktor i samhällsvetenskaper, ordförande Ilmari Rostila, Vapaa kielivalinta ry, folktingssekreterare Markus Österlund, Svenska Finlands folkting, juris doktor, förvaltningsdoktor Pekka Hallberg och delegationsordförande Paavo Lipponen Nätverket Svenska nu.

MEDBORGARINITIATIVET

Syftet med initiativet är att regeringen och riksdagen ska vidta åtgärder för att göra studierna i svenska frivilliga. Enligt vad initiativtagarna föreslår måste språk- och utbildningspolitiken se till att de elever som väljer bort studier i svenska inte får en sämre ställning med avseende på fortsatta studier och arbetskarriärer än de som studerar svenska. Det ska inte krävas att man kan

svenska för att ta examen på något som helst utbildningsstadium, står det i initiativet. Förslaget är att uppgifterna inom den offentliga förvaltningen ska ordnas så att finskspråkiga kan sköta dem utan att kunna svenska, samtidigt som svenskspråkiga får god service av dem vars språkkunskaper grundar sig på frivilliga studier i svenska.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Behandlingen av ärendet

Medborgarinitiativet om att göra svenskan till ett valfritt läroämne gav ett utmärkt tillfälle att diskutera språkstudier. Initiativet bidrar också till att stärka det allmänna syftet med medborgarinitiativen, dvs. att främja och stöda samhällsaktivitet där olika befolkningsgrupper deltar och aktivt verkar för utveckling av samhället. Möjligheten för medborgarna att lyfta upp frågor de finner angelägna på dagordningen kompletterar på detta sätt den representativa demokratin.

Riksdagen remitterade ärendet till kulturutskottet för beredning. Utskottet har utifrån sitt ansvarsområde granskat frågan särskilt ur pedagogisk och utbildningsmässig synvinkel. Ärendet har inte behandlats i grundlagsutskottet och därmed har det inte gjorts någon bedömning av frågan exempelvis med avseende på de grund-

läggande språkliga rättigheterna. Detta beror på att initiativet inte innehåller något konkret lagförslag vars grundlagsenlighet det skulle gå att granska utifrån 74 § i grundlagen. Om frågan ingår i en proposition, en motion eller ett initiativ med relevanta lagförslag måste förslagens grundlagsenlighet absolut bli föremål för en auktoritativ och omfattande analys i grundlagsutskottet, bedömer kulturutskottet.

I sakkunnigutfrågningen hörde utskottet både förespråkare av frivillig svenska och de som är för obligatorisk svenska.

Lagstiftning o.a. som gäller svenska språket och svenskstudier

Initiativtagarna vill att svenskan inte längre ska vara obligatorisk på något utbildningsstadium. De elever som inte studerar svenska ska ändå inte hamna i en sämre ställning med avseende på fortsatta studier och arbetskarriärer än de som studerar svenska. Dessutom ska uppgifterna

inom den offentliga förvaltningen ordnas på ett sätt där svenskspråkiga får god service av dem vars språkkunskaper grundar sig på frivilliga studier i svenska.

Utskottet konstaterar följande: bestämmelserna om att ordna undervisning och om skolornas läroämnen finns i utbildningslagstiftningen och t.ex. i statsrådets förordningar om de riksomfattande målen och timfördelningen i den grundläggande utbildningen respektive gymnasieutbildningen. Där finns bestämmelser om exempelvis utbildningens allmänna mål, läroämnen, undervisningsspråk och andra principer som gäller när man ordnar utbildning och även om elevernas rättigheter och skyldigheter.

Enligt dessa lagar och förordningar hör båda nationalspråken, svenska och finska, till de läroämnen som undervisas inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen - antingen som modersmål eller som andra inhemska språk. Också den grundläggande yrkesutbildningen och högskoleexamina inbegriper studier i både modersmålet och det andra inhemska språket.

Utskottet anser att svenskans ställning som läroämne ändå inte kan behandlas som en separat lagstiftningsfråga som är åtskild från språkfrågorna över lag. Man måste beakta bland annat grundlagens bestämmelser och även språklagen och speciallagstiftningen om språkfrågor.

Utskottet vill här peka på 17 § i grundlagen där vars och ens rätt tryggas när det gäller att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, dvs. finska eller svenska. Det allmänna ska enligt 17 § 2 mom. i grundlagen tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. Enligt inkommen utredning går det emellertid inte att från denna grundläggande bestämmelse härleda någon direkt och omedelbar skyldighet som innebär att det andra nationalspråket måste vara obligatoriskt för alla inom den grundläggande utbildningen.

Men det allmänna ska enligt 22 § i grundlagen ändå se till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses. Denna skyldighet har

också ansetts gälla de språkliga rättigheterna i 17 §.

Den bestämmelsen kompletteras också av vissa andra bestämmelser i grundlagen, bl.a. av rätten till avgiftsfri grundläggande utbildning och möjligheten att enligt sin förmåga få även annan än grundläggande utbildning. Språklagen (423/2003) är in sin tur en allmän lag som gäller nationalspråken, svenska och finska, och den hänvisar både till speciallagstiftningen om språkfrågor och även till annan språklagstiftning. Också lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) är viktig i detta sammanhang.

Utskottet vill här också lyfta fram statsrådets principbeslut om en nationalspråksstrategi från 2012 (Statsrådets kanslis publikationsserie 4/2012), som är ett projekt som skrevs in i regeringsprogrammet. Det bereddes under statsministerns ledning och är statsrådets första språkstrategi. Där uttrycks regeringens vilja att bevara två livskraftiga nationalspråk, svenska och finska, långt in i framtiden, och den innehåller en samlad presentation av de konkreta åtgärder som behövs för att nå målet. Utgångspunkter för nationalspråksstrategin är individens grundläggande språkliga rättigheter och den nytta och fördel som samhället har av tvåspråkigheten.

Utskottet anser med hänvisning bland annat till lagstiftningen och principbeslutet att frågan om svenskan som ämne ingår i ett bredare samhälleligt och historiskt samt kulturellt sammanhang, som måste beaktas när man granskar svenskans ställning inom utbildningen.

Utbildningen ska ge en bred allmänbildning

Det framfördes under sakkunnigutfrågningen att 75 procent av finländarna motsätter sig obligatoriska studier i svenska och att obligatoriet redan på den grunden borde slopas.

Såsom utskottet redan konstaterat bör svenskstudierna ses i ett bredare sammanhang, eftersom lagstiftningen och de utbildningspolitiska besluten bara kan grunda sig på en konsekvent, långsiktig och samlad bedömning som beaktar vad samhället behöver. Bedömningen måste beakta både näringslivets och samhällets behov,

samtidigt som man ser till att alla får ett så jämlikt utgångsläge i livet som möjligt.

Utskottet anser att grundläggande färdigheter i båda nationalspråken ingår i allmänbildningen, och utbildningssystemet måste sörja för att alla får den bildningen.

Studier i svenska främjar jämlikhet mellan medborgarna, eftersom alla då i princip ges lika möjligheter till fortsatta studier och i fråga om yrkesval, menar utskottet. Något som ytterligare ger stöd för den lösningen att läroplanen bygger på en övervägd uppsättning läroämnen i stället för frivillighet är de goda internationella resultat som vårt utbildningssystem har nått.

Det är enligt utskottets mening heller inte motiverat att granska ett enda läroämne separat från timfördelning och den övergripande läroplanen, som utgår från timfördelningen. I stället måste ändringsbehovet granskas inom ramen för en bredare analys och då faller det sig naturligt att detta görs nästa gång timfördelningen ses över.

Riktlinjerna för timfördelningen och läroplanen ses över med cirka tio års mellanrum, påpekar utskottet. Timfördelningen inom den grundläggande utbildningen ändrades senast 2012¹, och efter det fastställde utbildningsstyrelsen grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen den 22 december 2014. De lokala läroplaner som utarbetas utifrån dessa kommer att börja tillämpas den 1 augusti 2016. Syftet med reformen är att ge alla samma möjligheter och lika rätt till bildning, avgiftsfri utbildning av god kvalitet samt förutsättningar för fullt medborgarskap. Reformen inbegriper förändringar också i språkundervisningen: studier i B-språket inleds i årskurs 6 i stället för årskurs 7, vilket i praktiken betyder att svenskundervisningen inleds tidigare. Enligt bedömningar ska tidigare

¹ Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012); statsrådets förordning om ändring av 13 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (378/2014).

start på undervisningen underlätta språkinläringen och höja studiemotivationen.

Arbetslivets krav

Enligt initiativet leder den obligatoriska svenskan till att språkraven i Finland är de strängaste i världen, och något som enligt initiativtagarna gör studierna ännu mindre ändamålsenliga är att vare sig finska eller svenska används i särskilt stor utsträckning internationellt. Dessutom för-sämrrar dåliga kunskaper i internationella språk Finlands konkurrenskraft. Språkpolitiken anses vara misslyckad eftersom den s.k. tjänstemanna-svenskan inte garanterar de språkkunskaper som behövs för service på svenska. Initiativet tar inte ställning till hur språkstudierna ska se ut om obligatoriska studier i svenska frångås.

Det är i och för sig ett faktum att svenska och finska är språk som talas på ett relativt litet område jämfört med många s.k. världsspråk och att kunskaper i nationalspråken inte räcker till för den som vill klara av internationella uppgifter. Men på vår nationella arbetsmarknad är svenska språket dock fortfarande viktigt både inom den offentliga och inom den privata sektorn.

Strukturumvandlingen inom förvaltningen har lett till att tillämpningsområdet för språklagen och språkkunskapskraven på de anställda har utvidgats. Också inom näringslivet är svenskan viktig; enligt uppgift kommer svenskan på andraplats efter engelskan bland de efterfrågade språken. Detta beror dels på företagets kontakter med de svenskspråkiga områdena i Finland, dels på det omfattande ekonomiska samarbetet med svenska och andra nordiska företag. I synnerhet inom serviceyrken lägger arbetsgivarna vikt vid svenskkunskaper när de rekryterar.

Utskottet hänvisar också till utbildningsstyrelsens nationalspråksutredning², publicerad den 8 mars 2011, som bland annat behandlar behovet av kunskaper i svenska och finska i arbetslivet. Utredningen innehåller också en analys av vilka yrken det krävs svenskkunskaper i och hur

² Utbildningsstyrelsens rapporter och utredningar 2011:7.

många yrken det finns "där det andra inhemska språket inte är ett centralt arbetsredskap". Ungefär vart femte yrke kan enligt utredningen klassificeras som ett sådant yrke. Det är framför allt myndighetsanställda som behöver ha kunskaper i svenska, men också för den som jobbar med service, ledningsuppgifter och expertuppgifter är kunskaper i svenska en väsentlig del av färdigheterna.

Det är med tanke på vad som behövs i arbetslivet uttryckligen ändamålsenligt att båda inhemska språken är obligatoriska läroämnen för alla, anser utskottet. Det vore hart när omöjligt att på förhand bedöma vilket eller vilka språk var och en eventuellt kommer att behöva i framtiden, och det skulle också göra det svårt att exempelvis fastställa riksomfattande mål och timfördelning för undervisningen.

Inom den högre utbildningen, såväl på universitet som i yrkeshögskolor, ska finskspråkiga studerande avlägga examen i tjänstemannasvenska. Detta bygger på att man i Finland genom lag tryggar vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, och att få expeditioner på detta språk. Således gäller språkravet inte bara domare, utan det utsträcks genom lag (424/2003) till förvaltningen, många högre statliga tjänster och även till de tjänster där det enligt lag eller förordning krävs högskoleexamen eller där uppgifterna inbegriper betydande utövning av offentlig makt.

Enligt utskottets uppfattning skulle en snävare språkundervisning leda till sämre möjligheter att komma i åtanke för dessa samhälleliga uppdrag. Däremot håller utskottet med om det som står i initiativet om nivån på tjänstemannasvenskan. I praktiken är denna språkfärdighetsexamen ingen garanti för att språkkunskaperna räcker till för att fullgöra tjänsteuppgifter på svenska. Svenskkunskaperna är ofta svaga och i praktiken är det bara en bråkdel av alla finskspråkiga studerande som når upp till en nivå som är tillräcklig för myndighetsuppgifter och andra offentliga uppdrag. En arbetsgrupp vid undervisnings- och kulturministeriet³ har uppskattat att omkring en femtedel av alla högskolestuderan-

de inte når upp till en nivå som motsvarar nöjaktiga kunskaper inom språkexamina för statsförvaltningen.

I fråga om våra nationella krav på språkkunskaper har det under sakkunnigutfrågningen påpekats att våra krav kan jämföras med andra länder med flera officiella språk. I exempelvis Belgien, Schweiz och Luxemburg är studier i ett annat officiellt språk obligatoriska för alla elever på nationell nivå.

Både svenska och finska är relativt sett små nationalspråk som talas inom geografiskt små områden. Det geografiska läget är ändå en viktig aspekt för varje lands språkpolicy och för de behov utifrån vilka innehållet i undervisningen bestäms.

Frivillighet och lärande

Enligt initiativtagarna leder den obligatoriska svenskan och gränserna för den individuella inlärningen i praktiken till att kunskaperna i främmande språk blir blygsamma och valmöjligheterna färre.

Utskottet erfar att det inte finns forskningsbelägg på att studierna i andra språk skulle öka om svenskan blir frivillig. Ett försök att öka språkstudierna och valfriheten gjordes genom en lagändring som trädde i kraft 2004. Det andra inhemska språket blev då ett valbart ämne i studentskrivningarna. Efter den reformen har antalet elever som skriver provet i svenska minskat, men detta har inte ökat studierna i andra språk. I stället har språkstudierna minskat märkbart.

Exempelvis läste 30,6 procent av gymnasisterna tyska 2003, medan motsvarande siffra var nere i 12,7 procent 2013. För franskans del är motsvarande siffror 13,9 och 8,3 procent.⁴ Reformuppföljningen visar således att valfrihet i studentexamen inte inverkat positivt på svenskstudierna och inte heller ökat studierna i andra språk.

³ Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2012:9.

⁴ Statistikcentralen, Vipunen - utbildningsförvaltningens statistiktjänst, 2014.

Sakkunniga har under utfrågningen påpekat att det heller inte finns forskningsstöd för påståendet att studier i ett språk skulle kringskära möjligheterna att lära sig andra främmande språk. Enligt inkommen utredning har undersökningar visat att tal- och språkutvecklingen i småbarnsåldern är mycket snabb och att barnet har fallenhet för att lära sig språk. Lärandet är livslångt och inläring av ett nytt språk påverkar hjärnans struktur. Studier i ett språk hjälper till när vi ska lära oss andra, och det finns också forskningsresultat om att ju fler språk man studerar desto lättare blir det att lära sig språk. Globalt sett är det till och med vanligare med två- och flerspråkighet än med enspråkighet. Också EU:s språkstrategi siktar på att alla utöver modersmålet ska få undervisning i minst två främmande språk redan i barndomen.

Den grundläggande konstellationen i medborgarinitiativet där svenska och andra språk ställs mot varandra beror enligt utskottets bedömning till stor del på skolornas nuvarande snäva språkutbud — det är det som mest inverkar på att språkstudierna blir allt mer ensidiga. Orsaken till detta är i synnerhet det svaga ekonomiska läget ute i kommunerna. Ur utbildningsjämlikhets och arbetslivets synvinkel vore det därför motiverat att utbildningsanordnarna måste tillhandahålla undervisning i ett frivilligt A2-språk. Det vore också angeläget att sänka minimikraven på gruppstorlek för att därigenom öka möjligheterna till språkstudier.

Regionalt försök

I praktiken varierar behovet av svenskkunskaper stort i olika delar av landet, och i till exempel östra Finland är kunskaper i ryska i realiteten ofta till klart större nytta än kunskaper i svenska. Utskottet diskuterade därför möjligheten till ett regionalt försök där svenska kunde vara ett valfritt eller frivilligt läroämne i vissa områden.

Frågan bedömdes med hänsyn till utbildning och jämlikhet, och utskottet kom fram till att inte förorda ett försök. Utbildningspolitiken i Finland bygger mycket starkt på principen om kontinuitet i utbildningen, dvs. att lagstiftningen och

den individuella skolgången inte ska innehålla hinder för fortsatta studier. Särskilt de unga flyttar i stor utsträckning och då främst till södra Finland och huvudstadsregionen där många behöver kunna svenska i arbetslivet. Utskottets bedömning är att ett regionalt försök kan leda till ökad ojämlikhet i utbildningen och försämra möjligheterna till fortsatta studier och ute på arbetsmarknaden.

Utskottets slutsatser

Utskottet tillstyrker inte initiativet. Studier i svenska är en integrerad del av utbildningspolitiken i Finland och bland annat statsrådets nationalspråksstrategi har som uttalat mål att se till att svenskan förblir livskraftig långt in i framtiden. Dessutom menar utskottet att ett plötsligt slopande av obligatorisk svenska också kan leda till mer bristande jämlikhet i fråga om utbildning, eftersom utbildade föräldrar sannolikt kan motivera sina barn att läsa svenska och därmed träffa val som gagnar dem i samhällslivet.

Att slopa obligatoriet innebär inte heller nödvändigtvis att valfriheten ökar när det gäller språkstudier eller att flerspråkigheten främjas; i stället kan det snarare minska språkstudierna. Exempelvis har frivillig svenska i studentskrivningarna inte lett till att fler skulle läsa svenska eller andra språk.

Utskottet uttrycker tvärtom sin oro över de allt snävare språkstudierna där allt fler läser bara engelska och svenska. Enligt utskottets bedömning är de bakomliggande orsakerna till stor del skolornas ensidiga språkutbud och även att elevernas ovilja att läsa språk har ökat. Samtidigt accentueras behovet av dels goda kunskaper i nationalspråken, dels mer mångsidiga språkkunskaper av vad som krävs inom näringslivet och för de internationella relationerna.

För att säkerställa en högklassig och tillräcklig språkundervisning behövs en bredare diskussion om vilka kunskaper framtidens arbetstagarer bör ha i olika språk och hur språkstudierna kan utvecklas, menar utskottet.

Därför är det motiverat att under nästa regeringsperiod utarbeta en mångsidig utredning om

hur språkstudierna kan utvecklas. Möjligheterna att främja studier i såväl nationalspråken som andra språk måste då utredas. Fler språk att välja mellan redan i årskurserna 1—6 skulle ge flexibilitet när det gäller fördelningen mellan nationalspråken och andra språk. Utskottet anser att man bl.a. måste höja studiemotivationen och utveckla undervisningsmetoderna och läromedlen. Dessutom är det viktigt att högskolorna tar fram metoder för att säkerställa att de språkkunskaper som krävs i examensförordningen nås. Utskottet vill också hänvisa till Nationalspråkstrategin: den anger konkreta åtgärder för att stärka kunskaperna i nationalspråken och för uppskattningen av språken och kulturen.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

förkastar medborgarinitiativet och

godkänner ett uttalande (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen gör en övergripande kartläggning av den allmänna politiken för språkstudier i Finland och av hur den bör utvecklas inför kommande utmaningar i fråga om språkkunskaper och med beaktande av det allt större och mångsidigare behovet av kunskaper i främmande språk i samhället och inom näringslivet.

Helsingfors den 25 februari 2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Inkeri Kerola /cent
medl. Ritva Elomaa /saf
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml
Pauli Kiuru /saml
Kimmo Kivelä /saf
Sanna Lauslahti /saml

Silvia Modig /vänst
Mika Niikko /saf
Ville Niinistö /gröna
Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /cent
Simo Rundgren /cent (delvis)
Pauliina Viitamies /sd
ers. Juho Eerola /saf (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Hellevi Ikävalko.

RESERVATION 1***Motivering***

Vi ställer oss bakom medborgarinitiativet om att göra svenskan till ett valfritt läroämne på alla utbildningsstadier. Såväl de som undertecknat initiativet som också folket mer allmänt vill se svenskan som ett valfritt läroämne. Enligt en undersökning som Åbo akademi, Tammerfors universitet och Åbo universitet gjort i samarbete vill tre fjärdedelar av finländarna avskaffa den obligatoriska skolsvenskan. Samma undersökning visar att 60 procent anser att det skulle vara till större nytta att eleverna läser något annat språk. Vi sannfinländare anser att man måste lyssna på folkmajoritetens åsikt.

Precis som det står i initiativet innebär de obligatoriska svenskstudierna att det blir mindre tid över för studier i internationellt sett mer nyttiga språk. Exempelvis skulle de som bor i östra Finland ha betydligt mer nytta av kunskaper i ryska än i svenska. Ser man på handelsaspekten är marknadsområdet för svenskan litet, och om vi vill främja våra möjligheter till goda handelsrelationer och gott samarbete också med andra länder måste plats finnas även för andra språkstudier.

Dessutom bör det beaktas att den obligatoriska skolsvenskan och den s.k. tjänstemannasvenska som alla med högskoleexamen ska ha

inte säkerställer tillräckliga språkkunskaper för servicen på svenska. Vi tror att bättre resultat skulle uppnås på frivillig basis. Det viktigaste för att man ska lära sig ett nytt språk är intresse och motivation, och därför har de mest nytta av att läsa svenska som är genuint intresserade av språket. Servicen på svenska måste i fortsättningen tryggas med hjälp av dem som lär sig svenska hemma eller läser språket frivilligt i skolan och genom att antalet studieplatser för svenskspråkiga motsvarar behovet inom respektive sektor.

Vi anser att man äntligen måste erkänna det faktum att det samhällsförsök med obligatorisk skolsvenska som inleddes genom 1968 års grundskolereform har kommit till vägs ände. I enlighet med initiativet anser vi att lagberedning ska inledas för att göra svenskan till ett valfritt läroämne på alla utbildningsstadier.

Förslag

Vi föreslår att

riksdagen uppmanar regeringen att inleda åtgärder i enlighet med medborgarinitiativ MI 2/2014 rd i syfte att genomföra den avsedda reformen.

Helsingfors den 25 februari 2015

Ritva Elomaa /saf
Kimmo Kivelä /saf
Mika Niikko /saf

RESERVATION 2

Motivering

Innehållet i initiativet

Syftet med medborgarinitiativet är att regeringen och riksdagen ska vidta åtgärder för att göra studierna i svenska frivilliga. Enligt vad initiativtagarna föreslår ska språk- och utbildningspolitiken utvecklas på ett sådant sätt att de elever som inte läser svenska inte får en sämre ställning med avseende på fortsatta studier och arbetskarriärer än de som läser svenska.

Förslaget är att uppgifterna inom den offentliga förvaltningen ska ordnas så att finskspråkiga kan sköta dem utan att kunna svenska, samtidigt som svenskspråkiga får god service av dem vars språkkunskaper grundar sig på frivilliga studier i svenska.

Vad initiativet innebär

Initiativet har erbjudit en möjlighet att debattera språkstudier. Initiativet bidrar också till att stärka målet att främja och stöda samhällsaktivitet där olika befolkningsgrupper deltar och aktivt verkar för utveckling av samhället. Möjligheten för medborgarna att lyfta upp frågor de finner angelägna på dagordningen kompletterar på detta sätt den representativa demokratin.

Genom att underteckna denna reservation markerar vi vår vilja till en omfattande debatt om obligatoriet för hela årsklasser att läsa svenska. Vi värdesätter vår tvåspråkiga kultur och dess bevarande, och vi ska heller inte glömma samernas rättigheter. Alla bör ha rätt att använda sitt modersmål, i synnerhet i sina myndighetskontakter. Men denna rättighet hotas inte av att en del av en årsklass inte studerar svenska.

Under sakkunnigutfrågningen framfördes det att 75 procent av finländarna motsätter sig obligatoriska svenskstudier. Förtroendet för ett öppet medborgarsamhälle stärks när medborgarnas åsikter hörs och beaktas i beslutsfattandet.

Det hade varit beklagansvärt om man låtit initiativet förfalla vid sessionsslutet med hänvisning till tidsbrist. Dessutom måste det också sägas att man skulle ge en arrogant bild av beslutsprocessen och förvaltningen om man låter den vilja som uttrycks i initiativet urvattnas. Då riskerar man också att försvaga tilltron till medborgarinitiativen som system och även till det representativa systemet.

Motivering

Största delen av de finskspråkiga kommer aldrig under sina liv att behöva svenska i sitt arbete, och resultatet av svenskstudierna motsvarar inte den tid på flera år som lagts ned på språket. Den obligatoriska svenskan har inte lett till en sådan bred tvåspråkighet som man önskat uppnå.

Utgångspunkten för 17 § i grundlagen är alla språkgruppers rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Det går inte att från denna grundläggande bestämmelse härleda någon direkt och omedelbar skyldighet som innebär att det andra nationalspråket måste vara obligatoriskt för alla inom den grundläggande utbildningen.

Valfri svenska skulle ge möjlighet till ett bredare språkutbud. Människan har i och för sig förmåga att lära sig flera språk samtidigt, men det måste noteras att det finns ett begränsat antal studietimmar för språkstudier. Dessutom måste vi acceptera den erfarenhetsmässiga sanningen att elever och studerande alltid har mycket olika motiv. Ett obligatoriskt läroämne i kombination med svag motivation är ett dåligt recept för framgångsrika studier.

Språk är inte universella läroämnen såsom till exempel matematiken. Breda språkkunskaper hör också till en god allmänbildning, men vi måste vara mer vidsynta och tänka större i fråga om de språk som eleverna kan välja mellan. Vårt samhälle, vår ekonomi och vår kultur är alla mer heterogena nu än i slutet av 1960-talet. Det är ett

dåligt strategiskt val för vilken stat som helst att varken vilja eller kunna acceptera och anpassa sig till förändringar i omvärlden.

Det aktuella medborgarinitiativet utgör i sig inte en tillräcklig grund för beslut i frågan, vilket bl.a. kräver detaljerade lagändringar. Vi efterlyser en brett förankrad språkpolitisk utredning där man förutsättningslöst analyserar de faktiska möjligheterna och behoven att tillåta en större valfrihet också när det gäller språkstudier.

Vi förordar lagstiftning som medger regionala försök baserade på elevernas egen vilja. Om det andra nationalspråket blir frivilligt ökar möjligheterna att svara på de språkliga utmaningarna i samhället och inom näringslivet. Försöken kan bidra till att ge värdefull information och grunder för den föreslagna breda språkpolitiska utredningen. Genom försök kan man öka studierna just i de språk som de unga utifrån det regionala näringslivets behov har faktisk nytta av bl.a. när de ska finna jobb.

Helsingfors den 25 februari 2015

Pauli Kiuru /saml
Sanna Lauslahti /saml

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar medborgarinitiativet och

*att riksdagen godkänner två uttalanden (**Reservationens förslag till uttalanden**).*

Reservationens förslag till uttalanden

1. *(Som i KuUB)*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen utreder de lagstiftningsmässiga förutsättningarna för regionala försök för att utvidga språkutbudet utan att det andra nationalspråket är obligatoriskt.*

RESERVATION 3

Motivering

Finland är ett tvåspråkigt land och de svenskspråkigas rätt att få service på sitt eget språk tryggas i grundlagen och i annan lagstiftning. Detta är en princip som bör gälla även i framtiden.

Både den grundläggande utbildningen och utbildningen över lag fyller en viktig funktion när det gäller att genomföra språklagstiftningen i praktiken. Dagens modell, där eleverna i regel börjar läsa det andra inhemska språket i årskurs 7 är synnerligen motiverad.

Samtidigt är det oroväckande att finska ungdomar har synnerligen bristfälliga praktiska kunskaper i svenska trots fördjupad lärokurs. I synnerhet många arbetsgivare har framfört att de har problem att finna tillräckligt med svensk-kunnig personal.

Därför måste undervisningen i svenska utvecklas så att den betonar praktiska språkkunskaper och muntlig färdighet. Dessutom måste vi försöka finna sätt att uppmuntra ungdomar till svenskstudier. En lösning är att öka möjligheterna att börja läsa svenska redan i årskurserna 1—6.

Mer generellt måste svenskans ställning och utveckling av undervisningen emellertid granskas inom ramen för det allmänna läget inom språkundervisningen. Vidare måste de regionalt varierande kunskapsbehoven beaktas. Ett mål måste vara att utvidga urvalet av språk i de enskilda kommunerna med början i den grundläggande utbildningen.

Därför skulle det vara motiverat att testa frivilliga sätt att ordna undervisning i B-språket. Exempelvis bör man i östra Finland som regionalt alternativ kunna erbjuda ryska som B-språk i stället för det andra inhemska språket. Samtidigt bör det säkerställas att möjligheten att läsa svenska kvarstår även i fortsättningen.

Vi behöver allt fler som kan främmande språk. I synnerhet behovet av kunskaper i ryska kommer att accentueras allt mer under kommande år. Utveckling av språkundervisningen betyder dock inte att svenska språkets ställning försvagas. Genom att utveckla svenskundervisningen ser vi till att Finlands tvåspråkighet förstärks.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar medborgarinitiativet och

att riksdagen godkänner två uttalanden (Reservationens förslag till uttalanden).

Reservationens förslag till uttalanden

1. *(Som i KuUB)*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen utreder de lagstiftningsmässiga förutsättningarna för regionala försök för att utvidga språkutbudet utan att det andra nationalspråket är obligatoriskt.*

Helsingfors den 25 februari 2015

Inkeri Kerola /cent
Tuomo Puumala /cent
Simo Rundgren /cent

RESERVATION 4

Den beskrivning av behovet av svenska som ges i utskottets betänkande bygger inte på fakta. I betänkandet beskrivs de obligatoriska svenskstudierna som ett kulturellt, allmänbildande och jämlikhetsfrämjande ideal. Utskottet borde ha

försett läsaren också med fakta bl.a. om hur mycket den obligatoriska svenskan kostar och vilka de långsiktiga målen är för att svenskan ska bli frivillig.

Helsingfors den 25 februari 2015

Mika Niikko /saf